

Observatielijst visueel functioneren aangepast aan personen met een
cognitieve beperking

Inleiding

Gebruikt u de observatielijst voor de eerste keer?

Als u de observatie voor de eerste gebruikt, is het raadzaam deze inleiding grondig door te lezen. Bent u vertrouwd met het gebruik, ga dan gerust direct aan de slag met het invullen.

Waarom een observatielijst specifiek voor mensen met een cognitieve beperking?

Wetenschappelijk onderzoek [6,7] toont aan dat cognitieve (= verstandelijke) beperkingen en visuele beperkingen (problemen met het zicht) vaak samen voorkomen. **Hoe ernstiger de cognitieve beperking** van een persoon, **hoe groter de kans** die persoon heeft **op een visuele beperking**. Dit en ander wetenschappelijk onderzoek [1,2] toont aan dat visuele problemen vaak onderschat worden bij mensen met ernstige cognitieve beperkingen.

Belangrijk om op te merken is dat niet goed zien niet noodzakelijk (enkel) te maken heeft met een probleem ter hoogte van de **ogen**. Bij mensen met een cognitieve beperking is er een reëel risico dat de oorzaak van het probleem zich (ook) situeert in de **hersenen**. Een atypische ontwikkeling van de hersenen of een niet aangeboren hersenletsel kunnen een grote impact hebben op het zicht van een persoon.

Personen die door hun cognitieve beperking **niet met woorden kunnen uitdrukken** wat ze wel of niet kunnen zien, zijn **volledig afhankelijk van anderen** (bv. zorgprofessionals of familie) om hun visuele beperkingen via hun gedrag te ontdekken. Ze kunnen het probleem dus zelf niet signaleren. Als een persoon een cognitieve beperking heeft, is het dus van groot belang alert te zijn op mogelijke visuele beperkingen. Visuele beperkingen worden bij deze groep vaak niet herkend omdat mogelijke signalen die op een visuele beperking zouden wijzen (bv. gebrek aan interesse) worden geïnterpreteerd als een gevolg van de cognitieve beperking.

Wat is het doel van de observatielijst?

Het is heel moeilijk voor zorgverleners en mantelzorgers om uit zichzelf voortdurend alert te blijven op de subtiele signalen die kunnen wijzen op een visueel probleem. Een checklist die systematisch wordt overlopen kan daarbij een grote hulp zijn. Dat is het eerste doel van deze observatielijst. Het is een hulpinstrument, een **checklist** voor zorgprofessionals en mantelzorgers om **alert te zijn** op mogelijke visuele problemen bij personen met een cognitieve beperking.

De boodschap uit wetenschappelijk onderzoek is duidelijk: het is aangewezen om een grondig visueel onderzoek uit te voeren bij mensen met een ernstige cognitieve beperking. Het is een pijnlijke realiteit dat dit door een gebrek aan middelen in de zorg niet kan of door een gebrek aan kennis niet gebeurt.

Een tweede belangrijk doel van deze observatielijst is daarom een hulp te zijn voor zorgverleners en mantelzorgers om op een **grofmazige** manier een **inschatting** te verkrijgen van het **visuele functioneren** van personen met een cognitieve beperking. De observatielijst is **geen diagnostisch instrument** maar kan belangrijke informatie opleveren die een aanleiding is voor verdere actie: een bezoek aan een lokale oogarts of een universitair centrum (UZ Leuven, UZ Antwerpen, UZ Brussel, UZ Gent), het afnemen van een gerichte diagnostische vragenlijst (bv. de FCVIQ) of een grondig onderzoek van het visueel functioneren door experts ter zake (bv. Centrum Ganspoel of Spermalie).

Voor wie?

De items van de observatielijst werden gekozen om van toepassing te zijn op **verschillende doelgroepen: kinderen of volwassenen met aangeboren of niet-aangeboren cognitieve beperkingen**. De items werden geformuleerd in **eenvoudige taal** om de observatielijst **zo toegankelijk en gebruiksvriendelijk als mogelijk** te maken. De observatielijst kan dus afgenomen worden door een breed publiek van professionals of mantelzorgers (begeleiders, psychologen, pedagogen, therapeuten, familie, ...).

Indien u zeker weet dat de persoon blind is, heeft het invullen van deze observatielijst weinig zin. Als er twijfel bestaat over of de persoon blind is of niet, is het wel zinvol deze observatielijst in te vullen.

Draagt de persoon een bril, beantwoord dan alle vragen ervan uitgaande dat de persoon zijn/haar bril draagt, tenzij dit anders staat aangeven.

Hoe gebruik ik de observatielijst?

Op papier of online?

U de kan de observatielijst op papier invullen of online:

www.stijn.be/olivia

Bij gebruik van de online versie kan u achteraf een overzichtelijk rapport bekomen waarbij met kleurcodes aandachtspunten worden benadrukt. Sommigen vinden het handiger om eerst de versie op papier in te vullen en nadien gegevens online in te brengen. Rechtstreeks online invullen kan ook. De keuze is aan u.

Ik twijfel. Wat nu?

Hoewel sommige vragen in uw ervaring misschien moeilijk te beantwoorden zijn, zijn de meeste vragen aangeduid als 'verplicht'. In de online versie kan u niet verder als u een verplichte vraag niet invult. De vragen helpen u om op de belangrijkste aspecten van het visueel functioneren bij personen met een cognitieve beperking op de hoogte te zijn. Als blijkt dat u bepaalde dingen niet weet, kunnen de vragen u misschien motiveren om zelf elementen van het visuele functioneren volgens de instructies na te gaan of u hierover bij anderen te informeren.

Het kan zijn dat u twijfelt tussen verschillende antwoordmogelijkheden. Dat is perfect normaal. Kies in dat geval de best passende mogelijkheid en verduidelijk in het veldje OPMERKINGEN eronder waarom u twijfelt. Over sommige aspecten die moeilijk te achterhalen zijn, wordt een inschatting gevraagd.

Opmerkingen

De OPMERKINGEN-veldjes zijn niet verplicht. Gebruik ze om te noteren wat u kwijt wil of indien u uw antwoord wil verduidelijken. Sla ze over als u geen opmerkingen heeft.

Wat na afname?

Toont na het online invullen het resulterende rapport verschillende rode knipperlichten dan is het aangewezen het rapport te bespreken met een professionele zorgverlener die ervaring heeft met visuele problemen bij personen met cognitieve beperkingen.

Bij mensen met ernstige cognitieve beperkingen (aangeboren of niet-aangeboren) bij wie het visueel functioneren nog niet grondig onderzocht werd, is het raadzaam onderstaand **stappenplan** te volgen.

STAP 1: vul OLIVIA in (op papier en/of online)

STAP 2: ga op consultatie bij een lokale oogarts of als dat moeilijk is bij een universitair centrum

STAP 3: neem voor een functioneel visueel onderzoek of voor advies bij het dagelijks functioneren contact op met Centrum Ganspoel of De Kade vzw, campus Spermalie

Nuttige contactgegevens

	UZ Leuven afdeling oogziekten. <ul style="list-style-type: none"> - Prof. Casteels & prof. Cassiman - https://www.uzleuven.be/nl/oogziekten#afspraken - 016 33 23 70
	UZ Leuven departement ontwikkeling en regeneratie (CVI) <ul style="list-style-type: none"> - Prof. Ortibus - https://www.uzleuven.be/nl/artsen-en-specialisten/els-ortibus - 016 34 38 45
	UZ Antwerpen <ul style="list-style-type: none"> - https://www.uza.be/oogheelkunde - 03 821 33 72
	UZ Gent <ul style="list-style-type: none"> - https://www.uzgent.be/raadplegingen-oogheelkunde - 09 332 23 06
	UZ Brussel <ul style="list-style-type: none"> - https://www.uzbrussel.be/web/oogheelkunde/onderzoeken - 02 477 41 11
	Centrum Ganspoel <ul style="list-style-type: none"> - info@ganspoel.be - https://www.ganspoel.be/ - 02 686 00 40
	De Kade vzw – campus Spermalie <ul style="list-style-type: none"> - lore.dedeyne@de-kade.be - 0473 67 03 85
	Stijn vzw <ul style="list-style-type: none"> - visus@stijn.be - www.stijn.be/olivia

Olivia

Observatielijst visueel functioneren aangepast aan personen met een cognitieve beperking

versie 2022.09

Algemeen (S02)

1. Ingevuld door

(vul uw eigen naam in)

2. Datum

(dd-mm-jjjj)

3. Functie

(Duid uw functie aan)

- begeleider
- PPD/zorgcoördinator
- therapeut
- arts
- mantelzorger (ouder, familie, kennis)
- Anders:

4. Ingevuld voor

De persoon voor wie u Olivia invult, dient anoniem te blijven voor de verwerking van de gegevens (GDPR). Geef een zelfverzonnen persoonlijke code op voor deze persoon (bv. initialen en de datum van invullen). De link tussen de code en de naam van de persoon bewaart u zelf zodat u later de resultaten terug aan de juiste persoon kan koppelen. Privacy policy Stijn vzw:

https://www.stijn.be/nl_BE/privacy-policy

5. Dienstencentrum/organisatie/school/...

Indien van toepassing

6. Leefgroep/klas

Indien van toepassing

7. Niveau van cognitief functioneren

Bij de verschillende niveaus van cognitief functioneren werd tussen haakjes de relatie met ontwikkelingsleeftijd toegevoegd als een hulpmiddel bij de inschatting bij volwassenen. Bij kinderen (<18j) is deze toevoeging eerder verwarrend. Schat bij kinderen het niveau van cognitief functioneren in, enkel op basis van het cognitieve niveau: lichte, matige, ernstige, diepe verstandelijke beperking. Bij sommige personen (volwassenen of kinderen) is het cognitieve niveau heel moeilijk te bepalen. Onthoud dat het steeds om een INSCHATTING gaat. Schat dus in wat volgens u het beste past. Indien gewenst, kan u verduidelijken bij OPMERKINGEN S_02.

- lichte verstandelijke beperking (ontwikkelingsleeftijd 7 à 8 tot 12 jaar)
- matige verstandelijke beperking (ontwikkelingsleeftijd 4 à 5 jaar tot 7 à 8 jaar)
- ernstige verstandelijke beperking (ontwikkelingsleeftijd 2 tot 4 à 5 jaar)
- diepe verstandelijke beperking (ontwikkelingsleeftijd 0 tot 2)
- niet aangeboren hersenletsel (NAH)

8. Geslacht

- man
- vrouw
- Anders:

9. Geboortejaar

geef enkel het jaartal op in vier cijfers, bv. 1976 of 2003

10. Heeft u specifieke vragen over het zicht van de zorggebruiker?

indien niet, sla deze vraag over

11. OPMERKINGEN_S02

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Bril (S03)

12. Draagt de persoon een bril?

- nooit → ga naar vraag 18
- soms (in specifieke situaties) → ga naar vraag 13
- meestal of altijd → ga naar vraag 13

13. Specificeer, indien mogelijk, in welke situaties de persoon een bril draagt

14. OPMERKINGEN_S03

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Meer info bril (S04)

15. Is de persoon bijziend of verziend?

We spreken van bijziendheid, wanneer men in de verte niet goed scherp kan zien. De sterkte van bijziendheid wordt uitgedrukt in min-sterkte (negatieve brilglazen). We spreken van verziendheid, wanneer men dichtbij niet goed scherp kan zien. De sterkte van verziendheid wordt uitgedrukt in plus-sterkte (positieve brilglazen).

- bijziend (negatieve brilglazen)
- verziend (positieve brilglazen)
- niet geweten

16. Wat is het jaartal van de laatste controle door een oogarts?

Indien mogelijk jaartal in 4 cijfers, bv. 2009. Indien niet geweten, sla deze vraag over.

17. OPMERKINGEN_S04

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Ander zintuig? (S05)

18. Verkiest de persoon een ander zintuig boven het zien?

- nee
- ja → verduidelijk bij OPMERKINGEN_S08
- niet geweten

19. OPMERKINGEN_S05

Geef aan welk zintuig de persoon verkiest boven het zien. Bv. de persoon voelt eerder aan een voorwerp dan het te bekijken of gaat vooral af op geluid. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Oogstand (S06)

rechteroog = als u voor de persoon staat, linker kant

linkeroog = als u voor de persoon staat, rechter kant

RECHTER OOG

LINKER OOG

20. Hoe is de oogstand (zonder bril)?

- De persoon kijkt NIET scheel (de ogen staan symmetrisch).
- De persoon kijkt (soms) scheel (de ogen staan niet symmetrisch). Omschrijf dan bij OPMERKINGEN S_06 de stand van de ogen.

21. OPMERKINGEN_S06

Indien de ogen niet symmetrisch staan (de persoon kijkt op één of andere manier scheel) omschrijf dan hieronder de stand van de ogen. Bv. rechter oog draait naar binnen of linker oog draait naar buiten. Wijkt één of beide ogen af naar boven of beneden? Soms is de oogstand moeilijk te omschrijven omdat die bv. afwisselt tussen linker en rechter oog. Omschrijf zo goed als mogelijk.

Uitzicht ogen – oogwrijven (S07)

22. Merkt u iets abnormaal op uitwendig aan de ogen?

- nee
- ja → noteer bij OPMERKINGEN_S07

23. Wrijft of duwt de persoon regelmatig in de ogen?

Vaak in de ogen wrijven kan een negatieve invloed hebben op het zicht of kan wijzen op een probleem met de ogen.

- nee
- ja

24. OPMERKINGEN_S07

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Dreigknipreflex (S08)

25. Als u met de handen een plotse beweging maakt op +- 10cm van het gezicht en in de richting van het gezicht van de persoon, knippert hij/zij dan met de ogen?

- ja
- ja, maar vertraagde reactie (>2 sec)
- wisselend (soms wel, soms niet)
- nee

26. OPMERKINGEN_S08

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Over-of ondergevoeligheid voor licht (S09)

27. Hoe reageert de persoon op fel licht?

- normaal
- overgevoelig (bv., knijpt de ogen dicht of wendt het gezicht af bij normaal buitenlicht, bij TV, een lamp met zwak licht)
- ondergevoelig (bv., spert de ogen open, zoekt een sterke lichtbron op, staart in een felle lamp)

28. OPMERKINGEN_S09

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Fixeren (S10)

29. Kan de persoon gedurende langere tijd (>2 sec) gericht naar een voorwerp kijken of kijkt de persoon steeds heel vluchtig?

- normaal, gericht kijken (>2 sec)
- wisselend
- meestal vluchtig kijken (< 2sec)
- lijkt nooit gericht te kijken

30. OPMERKINGEN_S10

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Fixeren op verschillende afstanden (S11)

31. Kijkt de persoon naar een voor hem/haar interessant voorwerp of persoon op een afstand van...

Markeer slechts één vakje per rij.

	ja	nee	niet geweten
0.3m			
1.5m			
3m			

32. OPMERKINGEN_S11

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Volgen op verschillende afstanden (S12)

33. Volgt de persoon met de ogen een voor hem/haar interessant voorwerp of persoon op een afstand van...

Het kan zijn dat de persoon volgt enkel door een hoofdbeweging (de ogen bewegen dan niet), duid dan aan 'ja, maar hoofd draait mee'.

Markeer slechts één vakje per rij.

	ja	ja, maar hoofd draait mee	nee	niet geweten
0.3m				
1.5m				
3m				

34. OPMERKINGEN_S12

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Nystagmus (S13)

Nystagmus is een oogafwijking en wordt ook wel wiebelogen of trilogen genoemd. Het is het schokkend of ritmisch heen en weer gaan van de oogbollen, zonder dat iemand dit zelf stuurt.

35. Maken de ogen soms schokkende/ritmische heen en weer bewegingen?

- nee
- ja

36. OPMERKINGEN_S13

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Gezichtsscherpte dichtbij (S14)

37. Ziet de persoon kleine dingen zoals hagelslag of kraaltjes en zo ja, hoe weet u dat?

- nee
- ja (geef aan bij OPMERKINGEN_S14 hoe u dat weet)

38. OPMERKINGEN_S14

Als de persoon volgens u kleine dingen ziet zoals hagelslag of kraaltjes, geef dan hieronder aan hoe u dat weet, bv. de persoon kijkt, grijpt of wijst ernaar).

Gezichtsveld (S15)

39. Merkt de persoon een voorwerp op de grond op?

- nee
- ja
- niet geweten

40. Wordt een voorwerp opvallend beter opgemerkt wanneer het op een bepaalde plaats t.o.v. de persoon wordt aangeboden?

Bv., aan de linker of rechter zijde, langs boven of langs onder, of enkel in het midden. Probeer dit te beoordelen op basis van uw ervaring met de persoon.

- nee
- ja
- niet geweten

41. Beschrijf kort waar in het gezichtsveld best een visuele prikkel wordt aangeboden of langs welke zijde de persoon best benaderd wordt indien dit belangrijk voor hem/haar is.

Indien geen aandachtspunten, sla deze vraag over.

42. Als de persoon een bijzondere hoofdhouding heeft, beschrijf kort hieronder

Bv., de persoon kan zelf zijn hoofd niet recht houden, houdt het hoofd schuin, of persoon houdt steeds de kin omhoog, ... Indien geen bijzondere hoofdhouding, sla deze vraag over.

Visuele interesse (S16)

43. Kijkt de persoon geïnteresseerd naar...

Markeer slechts één vakje per rij.

	ja	nee	niet geweten
TV			
Tablet of smartphone			
Boeken of tijdschriften			
Ogen (maakt persoon oogcontact)			
Een onderdeel van het geheel (bv. persoon op tv of afbeelding van voorwerp op tablet of blad)			

44. OPMERKINGEN_S16

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

--

Oog-handcoördinatie en dieptezicht (S17)

45. Kan de persoon gericht voorwerpen opnemen?

Deze vraag peilt naar oog-hand-coördinatie en dieptezicht dichtbij.

Markeer slechts één vakje per rij.

	ja	grijpt er soms naast	nee, omdat hij/zij het niet ziet	nee, maar enkel door motorisch probleem
ter grootte van een banaan				
ter grootte van hagelslag of kraaltjes				

46. Denkt u dat de persoon problemen heeft met dieptezicht?

Bv. Aarzelt de persoon soms bij een drempel, trap of overgang?

- ja (geef aan bij OPMERKINGEN_S17 waarom u dat denkt)
- nee
- niet geweten

47. OPMERKINGEN_S17

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

CVI (S18)

48. Herkent de persoon een vertrouwd voorwerp binnen de context, bv. een chocopot op tafel tijdens het eten?

- ja
- nee
- niet geweten

49. Herkent de persoon een vertrouwd voorwerp buiten de context, bv. een chocopot in de badkamer?

- ja
- nee
- niet geweten

50. Verliest de persoon snel visuele interesse in de activiteit waar hij/zij mee bezig is?

- ja
- nee
- niet geweten

51. Merkt u dat de persoon een vertrouwde persoon moeilijk herkent in een groep?

- ja
- nee
- niet geweten

52. Merkt u schommelingen in het zien/kijken, de ene dag tegen de andere, of het ene uur tegen het andere?

- ja
- nee
- niet geweten

53. Ziet de persoon opvallend slechter bij slecht contrast?

Bv. water in een doorzichtig glas of wortelpuree in een oranje bord

- ja
- nee
- niet geweten

54. Kijkt de persoon vaak weg van een voorwerp als hij/zij ernaar grijpt?

- ja
- nee
- niet geweten

55. Is gelijktijdig kijken en luisteren moeilijk voor de persoon?

- ja
- nee
- niet geweten

56. OPMERKINGEN_S18

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

Indruk (S19)

57. Hoe zou u het zicht van deze persoon omschrijven

Het gaat hier om uw persoonlijke indruk. Indien gewenst, motiveer bij OPMERKINGEN_S19 hieronder.

- normaal zicht
- licht verminderd zicht
- verminderd zicht
- sterk verminderd zicht
- lijkt blind

58. Is volgens u een bijkomend visueel onderzoek gewenst?

- ja, zeker, hoge prioriteit
- ja, op termijn, maar geen prioriteit
- nee

59. OPMERKINGEN_S19

Noteer hier eventuele opmerkingen bij deze sectie. Indien u geen opmerkingen heeft, mag u doorgaan met de volgende vraag.

60. OPMERKINGEN ALGEMEEN

Zijn belangrijke vragen niet aan bod gekomen, of wil u nog opmerkingen kwijt ivm het zicht van de persoon of ivm deze vragenlijst, noteer dan hieronder. Indien u geen opmerkingen meer heeft, sla deze vraag over.

Vragen over deze observatielijst?

Kijk op www.stijn.be/olivia of stuur een e-mail naar onderzoek@cc.stijn.be

Dank

In 2015 zette Stijn vzw in samenwerking met de onderzoeksgroep gezins- en orthopedagogiek van de KU Leuven een onderzoek op dat aantoonde dat visuele problemen bij mensen met een verstandelijke beperking sterk worden onderschat. We danken Yasmine Haesevoets, Marie Duchesne, Dr. Sara Nijs en prof. Bea Maes voor hun bijdrage aan dit onderzoek [1,2].

In navolging van het onderzoek werd in Stijn vzw een plan van aanpak uitgewerkt. Eén van de pijlers in dit plan was de ontwikkeling van een observatielijst specifiek gericht op de visuele problemen bij personen met een cognitieve beperking. In 2018 werd hiertoe vanuit de bestaande expertise in Sint Oda en Stijn vzw een werkgroep opgericht. De observatielijst werd geïnspireerd door het verloop van een functioneel visueel onderzoek zoals dat in dienstencentrum Sint Oda (Pelt) werd uitgevoerd en door items uit bestaande observatielijsten van organisaties met expertise betreffende visus (Koninklijke Visio, Bartimeus, Ganspoel, Spermalie, Sint-Gerardus). We danken Dr. Paul Thiry, Jan Pauwels, Heleen Beyen, Hilde Vanderwegen, Jolien Lemmens en Jasmien Hooyberghs voor hun bijdrage in de werkgroep.

In 2019 werd de observatielijst in de praktijk uitgetest bij 60 personen met een cognitieve beperking in Stijn vzw. Graag danken we de artsen, psychologen, pedagogen, therapeuten, begeleiders en mantelzorgers voor hun waardevolle feedback op observatielijst tijdens dit onderzoek.

In 2020 ging met de steun van het innovatiefonds Stijn vzw het project 'beterschap in zicht' van start. In het kader van dit project werd de observatielijst uitgetest bij een 40-tal kinderen met cognitieve beperkingen in Sint Oda. Dank aan Dr. Leen Hulshagen (projectleider), Els Swinnen, Hilde Vanderwegen, Kim Scheepers en Dr. Hilde Olivie voor hun gedreven bijdrage aan dit project.

Via het project 'beterschap in zicht' kwamen we in contact met centrum Ganspoel en de specialisten van de afdeling oogziekten en het centrum voor ontwikkelingsstoornissen (COS) van het UZ Leuven en het departement ontwikkeling en regeneratie van de KU Leuven. Zij deelden hun waardevolle expertise om de observatielijst finaal op punt te stellen. Veel dank aan de collega's van centrum Ganspoel en aan prof. Ingele Casteels, prof. Catherine Cassiman, Dr. Nofar Ben Itzhak en prof. Els Ortibus. De items van de observatielijst die peilen naar symptomen van een cerebrale visuele stoornis (CVI) zijn geïnspireerd door de Flemish Cerebral Visual Impairment Questionnaire (FCVIQ) en hieraan gerelateerd wetenschappelijk onderzoek [3,4] en de Visuele Assessment Schaal (Koninklijke Visio) [5].

We danken het innovatiefonds van Stijn vzw en de Koning Boudewijnstichting voor de financiële steun.

De ontwikkeling van de observatielijst werd gecoördineerd en wetenschappelijk begeleid door Dr. Ben Schouten (wetenschappelijk medewerkers, Stijn vzw).

Colofon

© Stijn vzw

Alle rechten voorbehouden

Stijn vzw, Kempische Steenweg 55, 3500 Hasselt - onderzoek@cc.stijn.be

Referenties

- [1] Schouten, B., Haesevoets, Y., Duchesne, M., Nijs, S., Maes, B. (2017). Gezichtsproblemen bij mensen met een verstandelijke beperking. Sociaal.net. <https://sociaal.net/achtergrond/gezichtsproblemen-bij-mensen-met-een-verstandelijke-beperking/>
- [2] Nijs, S., Schouten, B. and Maes, B. (2019), Visual Functioning of Persons With Severe and Profound Intellectual Disabilities: Observations by Direct Support Workers and Staff Members and Information Available in Personal Files. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 16: 287-295. <https://doi.org/10.1111/jppi.12316>
- [3] Ortibus, E., Laenen, A., Verhoeven, J., De Cock, P., Casteels, I., Schoolmeesters, B., Buyck, A., and Lagae, L. (2011). Screening for cerebral visual impairment: Value of a CVI questionnaire. *Neuropediatrics*, 42(4):138–147. <https://doi.org/10.1055/s-0031-1285908>.
- [4] Ben Itzhak, N., Vancleef, K., Franki, I., Laenen, A., Wagemans, J., & Ortibus, E. (2021). Quantifying visuoperceptual profiles of children with cerebral visual impairment. *Child Neuropsychology*, 1-29. <https://doi.org/10.1080/09297049.2021.1915265>.
- [5] Steendam, M. & Wallroth, M. (2018). Visuele Assesment Schaal. Koninklijke Visio.
- [6] Li, J. C. H., e.a. (2015), 'The challenges of providing eye care for adults with intellectual disabilities', *Clinical and Experimental Optometry*, 98(5), 420-429.
- [7] Evenhuis, H. M., e.a. (2001), 'Prevalence of visual and hearing impairment in a Dutch institutionalized population with intellectual disability', *Journal of Intellectual Disability Research*, 45, 457-464.

Psychometrische eigenschappen van Olivia.

De psychometrische eigenschappen van Olivia werden niet onderzocht. Het resultaat van de observatielijst leidt ook niet tot een score. Het doel van de observatielijst is niet om een diagnostisch instrument te zijn. Het doel is om op een laagdrempelige manier te helpen om alert te zijn op mogelijke visuele problemen en om op aandachtspunten (rode vlaggen) te wijzen zodat ze verder kunnen worden afgetoetst bij professionele zorgverleners met ervaring in visuele problemen bij mensen met een cognitieve beperking.